
CONSTANTIN TĂNASE ȘI TEATRUL ÎN VREME DE RĂZBOI

Anca Iuliana IORDACHI*

Constantin Tănase and the theater in time of war

Abstract

Constantin Tănase was a great actor of the Romanian music-hall theater. He was born in Vaslui. His parents, two commoners people, wanted their son to go to school, but Constantin Tănase was not attracted to it. He liked plays the most. He was a teacher for a short time, but after joining the army he also enrolled an exam at the Conservatory. He took part in the front in the Second Balkan War and in the First World War. In 1919 he founded the "Cărăbuș" Theater.

Cuvinte cheie: actor, teatru, Primul Război Mondial, Vaslui, armată.

Keywords: actor, theater, First World War, Vaslui, army.

„Dumnezeu a dat nas lui Tănase; el însă a știut să-l poarte fără să și-l ia la purtare.”

Nicolae Carandino

Constantin Tănase a simțit că își dorește să devină actor din fragedă copilărie, însă traseul său a fost de multe ori anevoios și pe rute ocolitoare până să ajungă la destinația dorită. Succesul care l-a învăluit din toate părțile nu l-a făcut să uite începuturile sale, greul vieții de la Vaslui și oamenii din mijlocul cărora a pornit. Vorba românească: n-a uitat de unde a plecat.

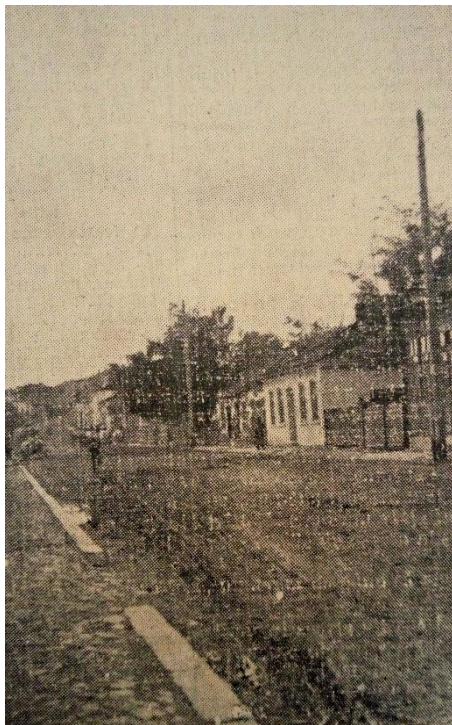
La 5 iulie 1880, în Vaslui, orașel din Moldova, în care „*nu se petrecea nimic*”, vedea lumina zilei Constantin Tănase. Părinții săi, Ion și Elena, oameni simpli, gospodari dar fără mari posibilități materiale, își duceau traiul într-o casă mică din vâlătuci, cu prispă și acoperiș de tablă, pe strada Hușului, stradă pe care praful și noroiul alternau în funcție de anotimp. Dacă tatăl, laborant în farmacie la Ortenski, era mai tăcut și sperios față de stăpânire, mama, mătușa Ilinca cum îi spunea lumea din mahala, era o fire veselă, neîntrecută la glume „*după cum nimeni nu-i sta potrivă la joacă și la cunoașterea datinilor. Avea ureche muzicală și ritm viu în vârful piciorului de putea să conducă un „brâu” întreg chiar dincolo de vârsta legiuită pentru asemenea distracții și cunoștea ale botezului, ale nunții și ale înmormântării în toată legea lor străveche*”¹. Cu siguranță că fiorul artistic, primul pas înspre teatru, mama i l-a insuflat.

Copilăria i-a fost plină de joacă și năzbâti alături de băieții din mahala, colindând dealurile din împrejurimi sau înnotând în Vasluiet. Începerea școlii nu l-a schimbat prea

* Muzeograf, Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui.

¹ Nicolae Carandino, *Viața de haz și de neaz a lui Constantin Tănase*, Editura Biblioteca Bucureștilor, București, 2011, p. 37.

mult. Școala nu i-a plăcut foarte tare. „*El era mai tare la recreație.... e destul, ca să aveți o slabă idee despre mersul studiilor lui Tănase, să vă spunem că în clasa a doua a „stat” doi ani până s-a lămurit pe deplin la toate materiile și a trecut voinicește în clasa următoare*”².

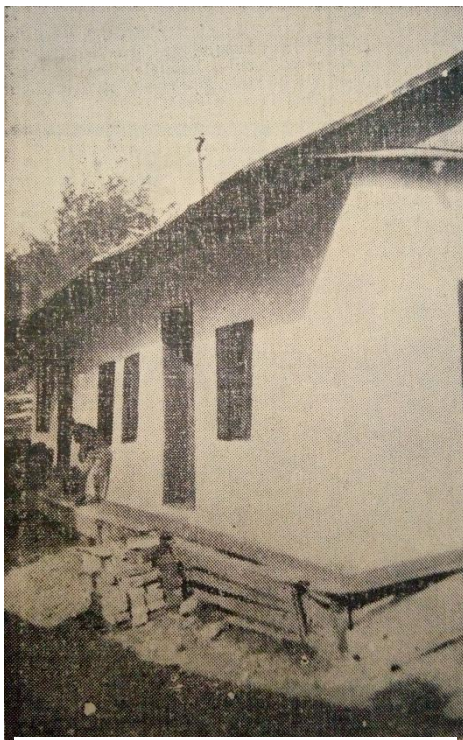
*Vaslui - Strada Hușului în anii '30
(N. Carandino, 1938, pag. 5)*

Dar momentele fericite pentru el, care îi umpleau ochii de frumusețe și îi spuneau inimii să facă și el la fel, erau acelea când în *Grădina Iacob*, grădina publică a orașelului Vaslui, veneau artiști și țineau reprezentații de teatru. Indiferent prin ce mijloace, Tănase se strecura lângă instrumentiști și urmărea interpretarea actorilor. Nu pleca acasă decât noaptea târziu, după spectacol, unde îl întâmpinau cuvintele mamei: „*N-ai fi plecat de la „tiatru” drace să vii acasă nici de ți-ar fi plesnit ochiul Doamne ferește!*”. Zilele care urmau juca alături de prieteni, improvizând, ce își aminteau că văzuseră la teatru. Dar într-o zi avu ocazia să joace pe o scenă veritabilă, când în oraș a sosit trupa de teatru evreiesc a lui Segalescu. Rolul său a fost de birtaș, dar era însărcinat și cu tragerea cortinei. Nu a avut prea multe replici de spus, peste ani amintindu-și doar: „*Biata Zalostina!... Antoniu!*”. A fost, poate, debutul său în teatru sau momentul care avea să-l atragă și mai mult spre actorie.

² *Ibidem*, p. 38.

Termină cei patru ani de gimnaziu la liceul *Mihail Kogălniceanu* și Tănase pleacă să se înscrie la școala militară de la Iași. Pentru prima dată plecat în necunoscut, totul i se pare ostil și simte cu durere privirile oamenilor ațintite asupra lungimii nasului. Se obișnuise cu porecla *Năsăilă*, dar de data aceasta ostilitatea oamenilor i se părea mai accentuată. Și parcă nu ar fi fost de ajuns privirile oamenilor, a fost picat și la examenul medical, în favoarea unui fiu de colonel, pentru că „*pe vremea aceea se preferau la liceele militare fii de militari*”, după cum își amintește Tănase peste ani, probabil ca o consolare a deziluziei avute în fața unei nedreptăți. Se înscrie și urmează o perioadă cursurile liceului real *N. Bălcescu* din Brăila, dar lipsa banilor și faptul că nu îl atrăgeau nici școala, nici orașul, îl determină să renunțe. Cu sufletul greu se întoarce în Vaslui și ajunge suplinitor la școala din Cursești și de aici la Hîrșoveni. Reușește cu greu să atragă copiii la școală, reticenți la noul învățător și la aspectul său fizic, dar odată ajunși l-au îndrăgit și lecțiile făcute cu el nu doreau să se mai sfârșească. „*Ajunsesem de veneau părinții la școală să mă roage să mai gonesc copiii acasă, că aveau treburi, atât de mult mă îndrăgiseră cei mici*”³. Și iată-l ajuns la vârsta de 19 ani, tinerel, înalt și subțirel, fără dorința de a se însura (contrar străduințelor familiei care îi tot căuta o fată cu zestre) și nici cu tragere de inimă de a face din învățământ o carieră. Tănase nu se vedea statornic într-un loc. Dorința care îi rodea sufletul era să vadă lumea, să călătorească, să împlinească visul care îi încolțise de mult în inimă: să ajungă actor. Trebuia să îndeplinească serviciul militar și, ca să scape mai repede, se oferă voluntar. Astfel că, la 28 august 1899, intră la București pe poarta Regimentului 1 Geniu. În anul 1887 arma genului a suferit o modificare substanțială, cu influență pozitivă în activitatea celorlalte arme, dar și a comandamentelor de corp de armată și divizii. Prin Decretul nr. 15 din 8 ianuarie 1887 companiile Regimentului 1 Geniu se împart în regimentul 1 cu reședința la București și regimentul 2 cu reședința la Focșani. Pregătirea temeinică, inteligența, inventivitatea, spiritul organizatoric au făcut ca din rândul ofițerilor de geniu să se ridice personalități care au avut înalte responsabilități atât în armată cât și în administrația de stat. În anul 1902 generalul C. N. Hârjeu (care era comandant al Regimentului 1 Geniu la sosirea lui Constantin Tănase în armată) scria în lucrarea sa *Istoria armei geniu* următoarele: „*Autoritatea morală de care se bucură și înalta lor pregătire... au contribuit a face de la început din corpul ofițerilor de geniu un corp de elită, prin care vor trece în viitor cei mai distinși ofițeri ai armatei.*” Și intuiția celui care va ajunge ministru de război între anii 1912 - 1913 a fost corectă, pentru că, din rândurile acestora se vor ridica mari personalități: mareșalul Constantin Prezan, prim-ministrul Arthur Văitoianu, opt miniștri de Război, patru miniștri la departamentul lucrărilor publice, zece șefi ai Marelui Stat Major, peste treizeci de atașați militari, șapte membri ai Academiei Române, un membru al Societății Regale de Științe din Londra, membri ai academiilor din S.U.A., Italia Franța și Germania.

³ Ioan Massoff, Radu Tănase, *Constantin Tănase*, Editura Meridiane, București, 1967, p. 24.

Vaslui - Casa natală
(N. Carandino, 1938, pag. 5)

Începuturile vieții de militar nu au fost tocmai blânde cu viitorul actor. „*Plăteam de multe ori oalele sparte și când făcea unul vreo pozna, se întâmpla ca tot eu să încasez.*”⁴ Viața de cazarmă i-a fost și benefică pentru că acolo a început Constantin Tănase adevărata carieră artistică, organizând primul teatru ostășesc. A pus în scenă, în sala de mese a regimentului, câteva spectacole, pe care le dădeau și în deplasările făcute, a început să cânte în corul de la Biserica Popa Tatu și a frecventat reprezentațiile de la Teatrul Național. Printre cei care au râs la monologul lui au fost și Regele Carol I, principele Ferdinand, prințesa Maria, aflați în trecere când spectacolul se desfășura în curtea cazarmii. Au fost trei ani plini, în care a visat la ziua când va fi și el aplaudat la scenă deschisă. Și pentru că aflase de la un prieten că în București există un loc unde se pregătesc actorii de teatru și operetă, adică la Conservator, decide că acesta este drumul ce trebuie să îl urmeze și se înscrie la examen. Se prezintă la examen îmbrăcat în singurele haine pe care le avea atunci, cele de militar. Despre momentul dinaintea examenului își amintește Ion Manolescu în volumul *Amințiri*: „*În această forfotă de băieți și fete, mi-a atras atenția un tânăr - poate cu vreo doi - trei ani mai mare decât noi. Era înalt, voinic și purta uniformă militară, dar - după felul cum o purta - se vedea bine că, deși avea gradul de sergent, nu era deprins totuși cu haina ostășească. Pe când*

⁴ Ioan Massoff, Radu Tănase, *op. cit.*, p. 28.

noi toți eram agitați și înfricoșați de examenul care ne aștepta, el părea sigur de sine și vorbea tare cu fiecare, de parcă ne-ar fi cunoscut de când lumea. Dar, mai mult decât toate acestea, m-a impresionat profilul lui împodobit cu un nas de authentic Cyrano. Era Constantin Tănase.”⁵ Impresionează comisia de examen, dar mai ales pe Nottara, care îi va fi și profesor, prin interpretarea monologului *Naiul, cobza și vioara* și din mulțimea de candidați va fi singurul admis la comedie. Beția succesului admiterii îl amețea și visul de a ajunge artist părea să se împlinească. Dar mizeria și lipsurile în care trăia l-au trezit la realitate și problema existenței zilnice a devenit tot mai acută. Singura soluție pentru a supraviețui și a putea urma cursurile la Conservator a găsit că ar fi întoarcerea în armată la Regimentul I Geniu. Colonelul Hârjeu l-a primit spunându-i: „Mă Tănase! Ce tot umbli cu prostiile! Nu mai căuta funcții prin alte părți. Vino înapoi în oștire, reangajează-te! Eu îți dau voie să urmezi și cursurile la Conservator”⁶.

*Constantin Tănase cu camarazii de armată
(Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui, nr. inv. 546)*

Se angajează în armată, are masa și cazarea asigurată și poate să desfășoare o intensă activitate în sensul preocupărilor sale curente. Era actor și plutonier. Juca figurant pe scena Teatrului Național și astfel trec anii de Conservator. După absolvire,

⁵ Ion Manolescu, *Amintiri*, Editura Meridiane, București, 1962, p. 35.

⁶ Nicolae Carandino, *op. cit.*, p. 91.

În anul 1905, joacă prin vechile grădini bucureștene, în trupele particulare ale lui Alecu Bărcărescu, Nicu Poenaru, Maximilian, Niculescu-Buzău, Compania Grigoriu. Începe să fie cunoscut de către public, să câștige bani, faimă. Dar cariera militară începuse să devină o povară pentru tânărul actor, chiar dacă cei din regiment erau mândri de notorietatea lui Tănase. Decide să își dea demisia din armată și să își dedice tot timpul actoriei. Încep turneele prin țară și străinătate cu reușite mai mari sau mai mici. Dar dorința de a juca în fața publicului nu poate fi oprită de micile eșecuri. Poate doar de război. Al doilea război balcanic se apropia.

Războiul izbucnește la 30 iunie 1913 când Bulgaria, fără declarații de război, își atacă foștii aliați. Au început să apară primele semne ale crizei. Se întuia intrarea României în război și intervenția armată în sudul Dunării. Constantin Tănase se afla cu trupa în turneu la Turnu-Severin și jucau în grădina Paradis *Clopoțele din Corneville* când alte clopote au chemat pe toți românii sub arme. Cu acordul Franței și Rusiei, guvernul român ordonă mobilizarea armatei la 3 iulie și dă aviz de intrare pe teritoriul Bulgariei la 10 iulie, fapt ce constituia o respingere publică a alianței cu monarhia dualistă. Tănase se știa mobilizabil și a lăsat toate treburile actricești, ascultând chemarea la arme, a plecat pe front să-și facă datoria.

La București, Tănase s-a prezentat la Regimentul 1 Geniu și a fost repartizat în compania a 2-a Pioneri. A doua zi dimineața a pornit-o la drum pe jos spre Turnu Măgurele pentru a trece Dunărea. Pierderile armatei române în luptele date au fost minore, dar un inamic nevăzut a atacat mai dur soldații: epidemia de holeră. Drumul până în Bulgaria la Bela Slatna l-a străbătut Tănase și cu camarazii de arme pe jos, prin praf și noroi, în căldura soarelui de vară. Condițiile igienice erau proaste și mâncarea la fel. Tănase se pricopsește cu o toxiinfecție de la conservele de pește mâncate pe drum și crede că a dat holera peste el. „*La trecerea Dunării pe la Turnu Măgurele i se holbaseră ochii, i se umflase fața de parcă era altă dihanie; să nu-l recunoști nu altceva. N-avea el trăsături prea delicate nici altminteri, dar cu ajutorul - nesolicitat - al blestematelor de sardele ajunsese otova*”⁷. În Bulgaria, dacă n-ar fi fost zvonurile că armatele țarului Ferdinand se pregătesc să atace, dacă n-ar fi fost panica zugrăvită pe fețele oamenilor, n-ai fi zis în ruptul capului că e război. Grădinăriile bulgărești erau în excelentă formă, cerul era senin, natura își continua netulburată cursul vieții. Soldații români au fost nevoiți să schimbe regimul alimentar pentru a face față epidemiei de holeră și, la sfatul lui Tănase, ordonanța lui, un băiat pe nume Toader, a început să facă aprovizionarea cu carne și legume din sat. Reușea Toader să „*pescuiască*” găște și să „*cumpere*” legume, astfel încât, camarazii mâncau bine și starea de spirit se schimbase. Acum nopțile arătau altfel, Constantin Tănase bucurând sufletele soldaților cu poveștile sale, râsul pornit cutremurând tot frontul.

Războiul încheiat, Constantin Tănase se întoarce la București și lucrează, alături de prietenul său Casimir Belcot, la șansoneta comică *Dă-i 'nainte, dă-i 'nainte* în care se oglindesc peripețiile din timpul războiului.

„*Dă-i 'nainte, dă-i 'nainte,
C' așa merge la război.
Să nu dai de loc 'napoi!*”

⁷ Nicolae Carandino, *op.cit.*, p. 174.

Neavând bani ca să angajeze parteneri pentru spectacole, Tănase se hotărăște să plece singur și străbate țara de la un capăt la altul. Avea zile bune când era bogat, dar și zile când adormea flămând, dar consecvent cu sine și fără să-i pese de gura lumii. La București i se oferise un contract pentru a spune cuplete la Eforie, în pauzele de la cinematograful. Era prima dată când se încerca în țară acomodarea teatrului cu arta nouă a peliculei și Tănase era destul de reticent la acest tip de spectacol. Asta și pentru că nu știa care va fi reacția publicului. Dar publicul l-a primit cu brațele deschise.

În această perioadă Constantin Tănase cunoaște un succes răsunător cu interpretarea din revista *Plici*. „*Sala urla, tropăia, țipa, râdea, chițcăia, era o demență generalizată. În seara aceea de premieră, Bucureștiul l-a adoptat pe Tănase și i-a rămas credincios. Tănase spunea cupletul cu o artă neîntrecută; nu-l cânta, ci mai mult îl zicea, scoțând în evidență poantele, fără sublinieri supărătoare.*”, scria Alexandru Kirițescu după premieră⁸. Era anul 1916 și Tănase juca în revista *În foi de viță* la grădina Colos în București. Actorul George Timică a dat năvală în culise, strigând „*S-a anunțat mobilizarea, a început războiul!*”. Abia se terminase războiul balcanic și România intra în cel cu Puterile Centrale.

Tănase simțise tensiunea în care se afla Europa pe când a făcut o călătorie la Berlin, Viena, München, Paris alături de Al. Bărcănescu pentru a aduna idei și a simți pulsul liric al timpului și a prelua progresele făcute de străini în arta spectacolului. Dar cine putea bănuși că peste câteva luni totul se va întrerupe și se va schimba, că războiul mondial va izbucni? Și adevărul crunt avea să se arate odată cu primele bubuituri de tun într-o Europă surprinsă și consternată. Primul Război Mondial a provocat pagube fără precedent pe câmpul de luptă și în societate în general. Europa a fost zguduită din temelii și târâtă într-un conflict global fără precedent, cu efecte traumatizante asupra întregii lumi.

Începutul Primului Război Mondial a dus la o scădere a epocii de glorie a operetei românești. Pe cine putea să mai intereseze acțiunea care prezenta o societate perfectă, când știrile care veneau de pe front nu făceau decât să aducă lacrimi și amărăciune în ochii tuturor? Doar teatrul de revistă mai reușea să facă publicul să râdă și să mai uite de necazuri atunci când se juca piesa *Intrăm sau nu intrăm?* sau *Dardanele*, în care se satiriza politica guvernului liberal sau divergențele dintre politicieni, în privința coaliției militare la care dorea să adere România. Dar războiul a lovit și peste artiști, a îngropat multe visuri, sau, cel puțin, pentru cei mai norocoși, a amânat toate planurile de viitor. Războiul, cu toate nenorocirile și umilințele lui, cerea noi sacrificii. „*Și, deși abia împlinisem douăzeci de ani, iată-ne, peste noapte, făcuți sublocotenenți și trimiși în linia întâi, numai buni de hrană pentru tunurile nemțești. Oituzul, Mărășeștii au însemnat pentru mulți din generația mea încheierea tuturor socotelilor*”, povestește marele actor George Vraca peste ani. Starea de război a influențat viața teatrului, mulți actori au fost mobilizați, distribuțiile pieselor destrămate. Constantin Tănase știa că nu se cuvinea ca tocmai el, care îmbărbătase pe alții, care fusese factor important în pregătirea atmosferei de război în mulțime, să nu ia parte și să stea deoparte. Este încadrat la Regimentul I Geniu care făcea parte din Armata a II-a și primește ordin să plece pe frontul din Transilvania.

⁸ Ioan Massoff, Radu Tănase, *op. cit.*, p. 79.

Înaintarea trupelor s-a făcut cu ușurință și primirea entuziastă făcută de românii din Transilvania au creat în rândul armatei o stare periculoasă de automulțumire, dar cu consecințe nefaste. Ca răspuns la ofensiva din Transilvania, trupele germano-bulgare, aflate sub comanda feldmaresalului Mackensen, au pregătit o lovitură puternică ce viza fortificațiile românești de la Turtucaia, Siliștriu și Bazargic, cu rezultate bune datorită prezenței în zonă a unor trupe românești slabe și cu armament insuficient, iar trupele rusești care trebuiau să sprijine defensiva românească nu au putut face față unui atac de luptă modern. În aceste condiții ofensiva germano-bulgară dă peste cap întreaga apărare românească din zonă și prin ocuparea Cadrilaterului și trecerea Dunării amenință direct Bucureștiul.

La Șercaia are loc o sângeroasă ciocnire între Armata a II-a, la conducerea căreia se afla generalul de divizie Grigore Crăiniceanu, și Armata a IX-a germană. Românii se văd nevoiți să se retragă. Tănase a fost printre cei care au trăit din plin tragedia retragerii trupelor. Cu câtă însuflețire plecaseră spre Transilvania și cât de ușor au înaintat! Dar acum când vedea căruțele nesfârșite de țărani plecați în pribegie de teama represaliilor, bombardamentele fără un obiectiv precis ale inamicului, demoralizarea care se instala printre ostași, durerea ce îl cuprindea era prea mare. Tănase simțea, alături de ceilalți ostași, greșelile celor mari, care nu găseau cu cale, sau nu știau, să susțină retragerea. Războiul de acum nu semăna cu cel din 1913. Până au ajuns la Brașov au fost întâmpinați de o stare de debandadă, deznădejde, spitale ce erau evacuate, trenuri cu bolnavi înspăimântați, doborâți de durere, oameni care fugeau fără să știe încotro să o apuce.

Între timp, la București spitalele erau pline de răniți sosiți de pe front. În vreme de război, artistul are marea responsabilitate socială de a se îngriji de sufletele oamenilor. Artiștii noștri și-au asumat și și-au îndeplinit această răspundere, cu drag și dăruire. În amintirile sale, Constantin Tănase povestea că, pentru a ridica moralul soldaților români, George Enescu propune Marelui Stat Major ca echipe de actori și muzicieni să dea reprezentații. A adunat câteva echipe de artiști, printre primii ceruți fiind Constantin Tănase, față de care Enescu avea o deosebită prețuire. Au alcătuit două echipe: una sub conducerea lui Tănase și alta condusă de George Enescu. Tănase a primit ordin să meargă la Marele Cartier de la Buftea. Și au început colindarea spitalelor. Seara se întâlneau la Hotel Metropol, unde locuia George Enescu, și stabileau programul pentru ziua următoare. Răniții primeau cu mult entuziasm reprezentațiile care veneau ca un pansament peste durerile ce le îndurau. Faptul că mai puteau râde le dădea o speranță. Tănase spunea cuplete, dansa și cânta fără să își ascundă emoțiile, iar suferinzii apreciau felul lui de a vorbi „*de la inimă*” simplu, direct, imediat. Soldații l-au îndrăgit și i-au trimis cărți poștale pline de semnături. Din aceste reprezentații Constantin Tănase a păstrat o amintire care îl va cutremura și peste ani. „Pe când își executa «numărul», fixat în program, într-o sală de spital oarecare, a văzut doi răniți ridicându-se să aplaude cu ochii strălucitori de bucurie, dar stângaci în manifestarea prin gesturi a mulțumirii care îi copleșea. Fiecare din ei era ciung de altă mână. Au profitat atunci de împrejurarea care îi așezase în același pat alături ca să-și asocieze palmele în realizarea aplauzelor. Tănase își continua jocul și cântecul, dar plângea emoționat de această manifestație de simpatie care depășea în tragica ei simplitate tot ceea ce i-au putut vreodată oferi într-o carieră bogată în aclamații, cele mai entuziaste săli de spectacol. Era în gestul

invalidizilor o durere comună care se disprețuia și care stăpânindu-se găsea vieții triumfătoare un farmec mai presus de suferință, mai presus de mutilare”⁹.

În toamna anului 1916 a început evacuarea Olteniei, Munteniei și a Dobrogei - refugiul în Moldova. Ajuns la Iași a fost întâmpinat de imaginea cumplită a inegalității sociale și a nedreptății. Vedeă cum cei bogați trăiau în lux și risipă, iar săracii și soldații aveau o viață plină de lipsuri. Peste toate acestea epidemia de tifos exantematic făcea numeroase victime. Alături de George Enescu și Mărioara Cinsky a reluat colindarea spitalelor, reprezentațiile încheindu-se cu colecte pentru Crucea Roșie. Cu Mărioara Cinsky făcuse duet în spectacolele date în perioada neutralității, dar în Moldova a avut un succes și mai mare. Numeroși actori și cântăreți refugiați la Iași se aflau în situația de a nu avea din ce trăi și la 3 ianuarie 1917 s-a organizat primul festival în beneficiul actorilor lipsiți de mijloace. Au început o serie de manifestări care au constituit o oarecare viață artistică, având în frunte pe George Enescu însoțit de Tănase. Se formase la Iași o trupă de operă, una de dramă și comedie, una de operetă și revistă ce colindau spitalele și lazaretele. Pe scena Teatrului Național din Iași, în cadrul stagiunii deschise, Tănase a jucat prin diferite comedii și vodeviluri. Dar nu rămânea multă vreme pe loc fiind trimis să organizeze spectacole la Tecuci, la Bacău, la Huși, la Botoșani. Prin turneele sale dintr-un spital în altul, prin centrele de instrucție, Tănase a întâlnit-o adesea pe Regina Maria, neobosită în îngrijirea răniților. Altă dată, la Bârnova a avut prilejul să asiste la o inspecție a regelui Ferdinand și a prințului Carol. Ordinul prin care era detașat la Marele Cartier se sfârșise și pentru ca să-l reînnoiască a plecat la Bârlad. Aici a fost recomandat generalului Cristescu și generalului Prezan și chiar a ajutat pe Olga Prezan la strângerea unei colecte pentru orfanii de război. Ca răsplată pentru ajutorul oferit a primit un costum de haine militare nou-nouț și un tort pentru mama lui, pe care l-a dus chiar el la Vaslui.

După un timp simte lipsa camarazilor care luptau în prima linie și cere să fie lăsat să meargă pe front pentru a încuraja, în ofensivă și în rezistență, pe luptători. Compania lui se afla pe dealul de la Momâia lângă Mărăști, sub comanda generalului Averescu. Timp de o lună jumătate Tănase a fost pe front în mijlocul luptelor. Se întoarce la Iași și reîncepe vizitele prin spitale. Pe lângă atâta durere și tristețe întâlnită, o amintire îi descrețește fruntea.

„Într-o zi intrăm într-un spital: Mărioara Ventura, George Enescu, Mărioara Cinsky, Ion Manu și cu mine. Ventura recita poezii patriotice, Cinsky cânta romanțe, Manu spunea monoloage vesele, Enescu îi zicea din vioară, eu spuneam cuplete de-ale mele. La plecare, se apropie de noi un soldat baloacheș rănit grav la o mână. Îl întreb:

- Ce-ai, mă?

- Ce să am? Ia, o pasăre nemțească.

- Ți-a plăcut ce frumos a spus doamna aceea?

- Hîhî.

- Dar cel mai mult cine ți-a plăcut?

- Al mai mult, ca să spun drept, mi-a plăcut lăutarul ăla de colo. Mi-l arătase pe Enescu.”¹⁰

⁹ Nicolae Carandino, *op.cit.*, p. 199.

¹⁰ Ioan Massoff, Radu Tănase, *op. cit.*, p. 87.

După încheierea armistițiului Constantin Tănase se întoarce la București. Se încheia un capitol important din viața lui și se deschidea altul. Era timpul să își ia zborul și *Cărăbușul*, gând pe care îl avea de la Iași. Astfel ia ființă, în 1919, Teatrul de Revistă „Cărăbuș”, al cărui director a fost chiar Marele Constantin Tănase.

Constantin Tănase a fost un spirit neobosit, un patriot desăvârșit, care a iubit, cu toată ființa lui, țara și poporul român. El și-a șubrezit sănătatea pe scenele insalubre ale teatrelor unui București interbelic riscându-și propria libertate pentru ca mesajele sale să ajungă la urechile cui trebuie.